

Asukastalot ja yhteiskerhotilat 2002

Asukastalojen ja asuinalueiden kehitysprosesseja

Kuva 1. Asuinaluekohtaisten asukastalojen, yhteiskerhotilojen, toimintakeskusten, lähiöasemien, kylä- ja aluefoorumien sijoittuminen Helsingin eri suurpiireihin vuonna 2002.

Kaarina Saavola

Helsingin Asukastaloverkostoyhdistys, Föreningen för Fritidshusnätet i Helsingfors – HATY ry/rf
Puh. 050 380 5649, kaarina.saavola@asukastalot.hai.fi

Hannu Kurki

Helsingin Kaupunginosayhdistysten Liitto ry HELKA
Puh. 040 590 0541, hannu.kurki@lposti.net

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Asukastalon määritelmä	3
Asuinalueiden tilarakenteet uudelleenarvioinnin kohteena	3
Asuinalueiden kehitykseen vaikuttavat tahot	4
Kolme alueellisen asukastilan mallia	5
Kaupungin hallinto ja asuinalueet, vuorovaikutussuhde	6
Alueellisten tilamallien kehityssuunnista	7
Asukkaiden ylläpitämät asukastalot	8
Asukastalojen prosessimainen kehitys	9
Prosessin vaiheet	11
Käynnistämisvaihe	11
Organisoituminen	11
Tilan hankkiminen	11
Aktiviteettien käynnistäminen	12
Aktiviteetit pääluokittain	12
Projektit	12
Prosessin tasot	13
Henkilöresurssit	13
Kommunikaatio	13
Strateginen ajattelu	13
Kumppanuudet, osa strategista kyvykkyyttä	14
Kehittämisen pullonkauloja	15
Tila-, laite- ja työsopimukset sitovat, rahoitus poukkoilee	15
Yhteiskerhotilojen hallinnoinnin kehittäminen	15
Asukastalon vetäjä, toiminnan kriittinen resurssi	16
Asukastalo, monimutkainen työympäristö	16
Kommunikaation pullonkaulat	17
Minne kerätää innovaatioiden ja kokeilujen tuottama tieto	18
Asukastalon asuinalueelle tuottama hyöty	18
Yhteenveto ja avoimeksi jäävät kysymykset	19
Jatkotutkimuksen aiheita	
Luettelo liitteistä	21
Lähteet	21

Johdanto

Tämän tutkimuksen käynnisti ihmetys siitä, mikä on pitänyt asukkaat Helsingin eri kaupunginosissa sinnikkäästi ylläpitämässä alueellisia asukastoimintatiloja, asukastaloja ja yhteiskerhotiloja jo kymmenen vuoden ajan. Miksi tilat ovat asuinaluekohtaisia, eivätkä pyri vaikuttamaan esimerkiksi naapurikaupunginosan alueella? Mitä siis asuinalue asukkailleen merkitsee?

Näitä kysymyksiä on pyritty avaamaan tutkimuksen ensimmäisessä osassa, jossa asuinalueiden tilakysymystä peilataan olemassa oleviin tilarakenteisiin ja niihin kohdistuviin muutospaineisiin, joita 1990-luvulla alkaneet yhteiskunnalliset muutokset ovat tuoneet mukanaan. Samalla hahmotellaan kuvaa toiminnassa olevien alueellisten tilojen kokonaisuudesta, ilmiön laajuudesta, levinneisyydestä ja kehitystendensseistä. Mukana ovat tällöin myös kaupungin perustamat alueelliset toimintatilat ja lähiöasemat. Näkökulmaa siihen, mikä tekee asukkaiden perustamista tiloista erilaisia kaupungin perustamiin tiloihin verrattuna, haetaan muun muassa tilatutkimuksen tarjoamista kaupunkitilan kehittymiseen vaikuttavien ryhmien luokituksista.

Varsinainen tutkimusaineisto on koottu asukkaiden ylläpitämistä asukastaloista ja yhteiskerhotiloista. Edellisen tutkimuksen niistä teki Helsingin kaupungin Tietokeskus neljä vuotta sitten. Tietokeskuksen tutkimus tarjoaa edelleenkin perusteellisen ja kattavan tietopaketin asukastaloista ja yhteiskerhotiloista.

Tämänkertaisen tutkimuksen kiinnostus on kohdistettu asukastalojen synty- ja kehitys*prosesseihin* ja niiden ymmärtämiseen. Asuinaluekohtaisten aineistojen perusteella on pyritty löytämään prosessiin liittyvät yleiset ”lainalaisuudet”, elementit, etenemisvaiheet jne.

Asukastalon määritelmä

Asukastalolla tarkoitetaan asuinalueella olevaa tilaa, jonka ylläpitämiseksi asukkaat ovat organisoituneet. Tila on tarkoitettu alueen asukkaiden käyttöön. Tilan tarkoituksena on lisätä asukkaiden toimintamahdollisuuksia omalla asuinalueellaan ja aktivoida aluetta.

Asuinalueiden tilarakenteet uudelleenarvioinnin kohteena

Asuinaluerakentaminen on perinteisesti tuottanut asuinalueille kolmenlaisia tilarakenteita. Tilat ovat liittyneet joko asumiseen, kaupalliseen toimintaan tai ne ovat julkisia tiloja.

1990-luvun alun lama merkitsi useita muutoksia asuinalueilla: päivittäisväestön määrä ja koostumus muuttuivat, lähipalveluja katosi, liikehuoneistoja jäi tyhjiksi. Työttömyys ja kotitalouksien käyttövarojen pysyvä aleneminen yhdessä lyhytkestoisten työsuhteiden yleistymisen kanssa, on lisännyt sen väestön osan määrää, jolle asuinalue on muodostunut pääasialliseksi toimintaympäristöksi.

Muutokset ovat uudella tavalla alkaneet korostaa asuinalueiden merkitystä ja pitäneet esillä alueen toimivuuteen, toiminnallisuuteen ja tilarakenteisiin kohdistuvia muutospaineita.

Asuinalueiden kehitykseen vaikuttavat tahot, luokittelu

Tilatutkimus (esimerkiksi teoksessa Syrjämaa & Tunturi (2002): *Eletty ja muistettu tila*) jakaa kaupunkitilaan vaikuttavat ja sen kehitystä muokkaavat tahot karkeasti ottaen viiteen pääluokkaan. Näitä ovat *virallisen tahon edustajat* – kaupunki- ja yhteiskuntasuunnittelijat, päätöksentekijät ja kaupunginhallinnon virkahenkilöt; *taloudellisen vaikutusvallan edustajat* – rakennuttajat ja suuret liikeyritykset; *julkista mielipidettä muokkaavat tiedotusvälineiden edustajat ja asunnonvälittäjät*; *tilankäyttöä ja alueen kehitystä ohjaamaan, valvomaan ja kontrolloimaan palkatut* – poliisi, turvamiehet, sosiaalityöntekijät ja opettajat. Asukkaat kuuluvat luokituksessa *tilan aktiivisiin käyttäjiin*, samaan luokkaan kuuluvat myös muut paljon aikaa alueella viettävät, kuten kauppiaat, ravintoloitsijat, kioskinpitäjät ja sellaiset henkilöt, joiden työpaikka sijaitsee alueella.

Kuva 2. Tilatutkimus jakaa kaupunkitilaan vaikuttavat tahot karkeasti ottaen viiteen pääluokkaan. Luokilla on erilainen suhde tilaan, ja ne käyttävät erilaisia vaikuttamisen mekanismeja.

Pääluokat eroavat toisistaan mm. siinä, minkälainen suhde niillä on tilaan. Suhde on joko *läheisempi* tai *etäisempi* riippuen siitä, kuinka syvästi ne osallistuvat tilan välittömän todellisuuden muokkaamiseen. Läheisempi suhde tilaan on tilan aktiivisilla käyttäjillä, ja etäisempi mm. suunnittelijoilla, rakennuttajilla ja kaupan keskusliikkeillä.

Eri luokilla on käytettävissään myös erilaiset vaikuttamisen mekanismit. *Virallisemmat* ovat sellaisten toimijoiden ulottuvilla, joiden suhde kaupunkitilaan on käyttäjyyden kannalta etäisempi, *epävirallisemmat* niiden ulottuvilla, joiden suhde tilaan on läheisempi. Viralliset mekanismit ovat tehokkaampia ja niillä saavutetaan laajempaa näkyvyyttä, epäviralliset muokkaavat tehokkaasti tilan luonnetta ja käyttöä.

Kolme alueellisen asukastilan mallia

Alueellinen tilatarve on 1990-luvun alussa ollut Helsingissä ilmeinen. Suurin piirtein samaan aikaan alkoivat eri tahot etsiä ratkaisua kysymykseen. Tuloksena toimii kolme erilaista alueellisen tilan mallia.

Vanhat asuinalueet	
<ul style="list-style-type: none"> •Vallila Asukastalo, 1994 •Pihlajisto Mesta, 1995 •Punavuori <ul style="list-style-type: none"> • Klubi, 1996 • Betania-talo, 2001 •Kontula Lähiöasema, 1996 •Myllypuro Lähiöasema, 1996 •Vuosaari Lähiöasema, 1996 •Tapulin Tupa Tapulikaupunki, 1999 •Kallio Asukastila Myötämäki, 2000 •Malmi Toimintakeskus, 2000 •Pihlajämäki Lähiöasema, 2001 •Oulunkylä Asukastalo Seurahuone, 2002 	<ul style="list-style-type: none"> •Malminkartano <ul style="list-style-type: none"> •Asukastalo Renki, 1989 •Kumppanuustalo Horisontti, 1993 •Myllypuro <ul style="list-style-type: none"> •Ylä-Sampola, 1994 •Ala-Sampola, 1996 •Käpylä Klubi, 1995 •Etu-Töölö Mäntymäen Mökki, 1995 •Kumpula-Toukola Kylätila, 1996 •Puistola Tuulen Tupa, 1996 •Vesala Asukastalo, 1997 •Maunula Mediapaja, 1999 •Laajasalo Asukastalo, 2001
Perustajana viranomaiset	Perustajana asukkaat
<p>”Yhteiskerhotilat”</p> <ul style="list-style-type: none"> •Kallahti <ul style="list-style-type: none"> •Vietto, 1994 •Gabro, 1994 •Saseka, 1995 •Parkki, 1995 •Asukaskahvila Vuoksi, 2001 •Ruoholahti Kanavakeskus, 1996 •Pikku Huopalahti <ul style="list-style-type: none"> •Tapanilan Asema, 1997 •Kyläpaja, 1999 •muut yhteiskerhotilat (8) •Kivikko Asukastalo Kivenkolo, 1998 •Viikki Asukastalo Kaari, 2000 •Rastilankallio Asukastalo Kulkuri, 2001 	<ul style="list-style-type: none"> • Meri-Rastila Asukaskahvila Fokka, 1993 • Herttoniemenranta Asukastalo Ankkuri, 1998
Uudet asuinalueet	

Kuva 3. Alueellisten asukastoimintatilojen luokittelu perustajatahojen (viranomaiset, asukkaat) ja asuinalueen iän (uusi, vanha) mukaan.

Asukastaloja ovat perustaneet *alueen aktiiviset käyttäjät*, asukkaat. Kahta lukuun ottamatta niitä on syntynyt vanhoihin kaupunginosiin. Asukkaat vastaavat niissä sekä toiminnasta että toiminnan, tilan ja työntekijöiden rahoituksen hankkimisesta. Tällä hetkellä toimii 10 vanhassa ja 2 uudessa kaupunginosassa yhteensä 14 asukastaloa (kun alunpitäen kaupungin vapaaehtoistoiminnan neuvottelukunnan v. 1996 perustama Punavuoren Klubi on siirtynyt asukkaiden ylläpitämäksi v. 2001).

Yhteiskerhotiloja on tällä hetkellä yhteensä 11. Ne sijaitsevat uusissa kaupunginosissa, joita on yhteensä kuusi. Yhdellä alueella voi siis olla useampia yhteiskerhotiloja. Yhteiskerhotilojen toteutus on monen toimijatahon yhteistyön tulosta. Tilojen suunnittelun tekevät *virallinen taho* sekä *kaupunkitilan käyttöä ja*

kehitystä ohjaamaan palkatut henkilöt, toteutuksesta huolehtii taloudellisen vallan edustajana rakennuttajayhtiö, tilojen yhteisomistajina ovat alueelliset asunto-osakeyhtiöt ja hallinnoijana alueellinen pysäköintiyhtiö. Samoin kuin asukastaloissa, vastaavat alueen aktiiviset käyttäjät, asukkaat, myös yhteiskerhotilojen käytöstä, toiminnan tuottamisesta, kehittämisestä ja toimintarahoituksen hankkimisesta.

Kolmas malli, alueelliset toimintakeskukset ja lähiöasemat ovat tulosta *virallisen tahon* toiminnasta. Niitä on 11 vanhassa kaupunginosassa, yksi kussakin. Toiminnasta vastaavat *palkatut henkilöt* ja rahoituksesta *virallinen taho*.

Tilojen sijainti on esitetty kannessa olevassa kuvassa. Kuvaan on merkitty myös aluefoorumit, vaikka niiden toiminta ei kohdistukaan tilojen ylläpitoon, niitä yhdistää asukastalotoimintaan kuitenkin sama syntyajankohta, asukkaiden aktiivisuus ja tavoite oman asuinalueen kehittämisestä.

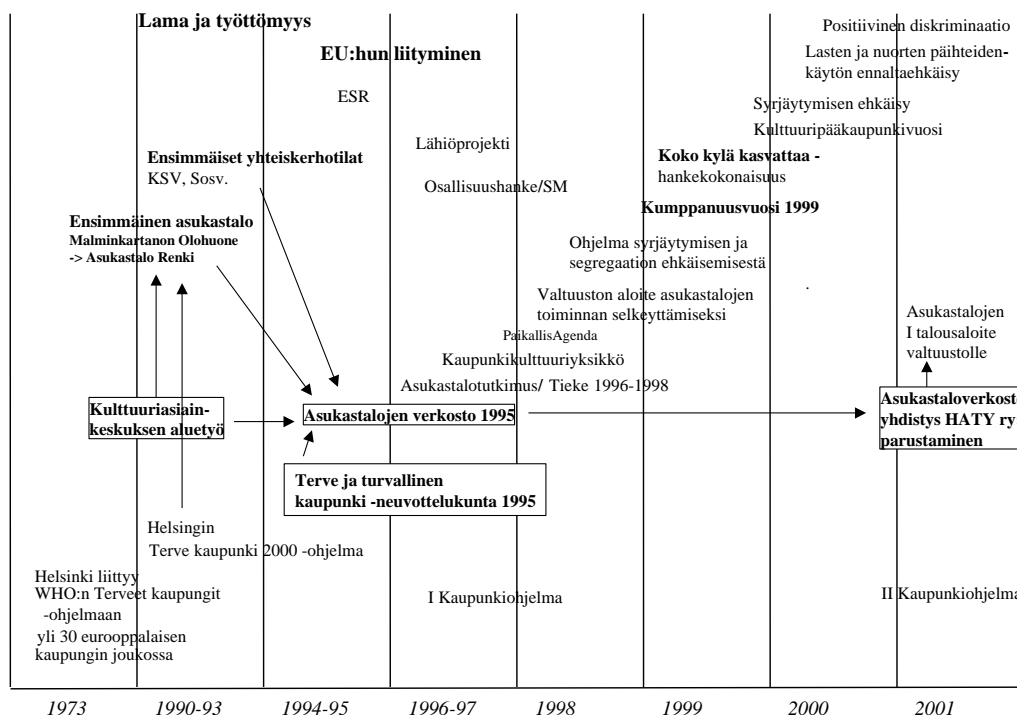
Kaupungin hallinto ja asuinalueet, vuorovaikutussuhde

Yhteinen kaupunkitila yhdistää hallinnon ja asukkaat monitasoiseen edustuksellisesta demokratiasta, konkreettisesta toiminnasta, ideoiden vaihdosta ja taloudellisesta avusta koostuvaan vuorovaikutussuhteeseen.

Kuvassa 4 on aikajanelle merkitty alueellisen asukastoiminnan yhteydessä esiin tulleita kaupunginhallinnon toimenpiteitä, painopistevalintoja ja strategioita, jotka ovat antaneet alueelliselle asukastoiminnalle viitekehyksen ja liittäneet eri alueet osaksi kaupunkikokonaisuutta.

Näistä erityisen merkittävää on asukastalojen kannalta ollut Helsingin liittyminen WHO:n Terveet kaupungit –ohjelmaan ja Terve ja turvallinen kaupunki – neuvottelukunnan perustaminen. Neuvottelukunta ja kaupungin kulttuuriasiakseksuksen aluetyö, nykyinen kaupunkikulttuuriyksikkö, ovat olleet asukastalotoiminnan alullepanijoita ja strategisia kehittäjiä. Niiden ansiosta eri puolilla kaupunkia toimineet asukastalot ovat löytäneet toisensa ja muodostaneet (1995) ensin epämuodollisen verkoston, joka vuonna 2001 rekisteröityi itsenäiseksi yhdistykseksi.

Hallinnon teemojen vaikutusta on, että asukastoimintana tai työttömien toimintana alkanut toiminta on eriytynyt osallisuusprojekteiksi, kestävän kehityksen toiminnaksi, syrjäytymistä ehkäiseviksi projekteiksi, maahanmuuttajatoiminnaksi, kumppanuustoiminnaksi, tietoyhteiskuntaa edistäväksi toiminnaksi jne.

Kuva 4. Asukastalojen syntyyn ja kehitykseen vaikuttaneet hallinnon teemat, jotka ovat lisänneet hallinnon ja asukastalojen välistä vuorovaikutusta ja ohjanneet asuinalueiden toimintaa.

Alueellisten tilamallien kehityssuunnista

Erilaisten asuinalueilla toimivien asukastilojen taulukointi perustamisvuoden mukaan (kuva 5) kertoo tilojen tämänhetkisistä kehityssuunnista.

Asukkaiden perustamien tilojen määrä on lakannut kasvamasta, vain yksi tila on perustettu vuoden 1999 jälkeen (Laajasalon asukastalo). Lukumääräistä kasvua sen sijaan osoittavat molemmat mallit, joissa *virallinen taho* on mukana. Niistä yhteiskerhotiloja ilmestyy uusille alueille jokseenkin tasaisesti, mutta erityistä kasvua osoittavat vuoden 2000 jälkeen virastojen perustamat alueelliset toimintakeskukset.

Yksi ilmiötä selittävä syy on kaupungin asuinalue toimintaan suuntaaman projektirahoituksen oleellinen väheneminen sitten Kumppanuusvuoden 1999. Jäljellä jäänyt taloudellinen tuki koostuu ennen muuta Terve ja turvallinen kaupunki –neuvottelukunnan avustuksista ja pienemmissä määrin virastojen avustuksista.

Jos kehityssuunta jatkuu samanlaisena, siitä seuraa, että asukkaiden perustamat asuinaluekohtaiset asukastoimintatilat joko kapseloituvat muistoksi 1990-luvusta tai häviävät kokonaan, ja että alueellisista asukastoimintatiloista tulee pääsääntöisesti hallinnon työvälineitä, ja että uusien ja vanhojen kaupunginosien

väläinen ero kasvaa, jos yhteiskerhotilojen rakentaminen pysyy uusien kaupunginosien suunnittelussa mukana.

Perustavuosi	Asukkaiden perustamat tilat	Uuden kaupunkisuunnittelun tuloksena syntyneet yhteiskerhotilat	Kaupungin perustamat tilat
2002			• Oulunkylän Seurahuone
2001	• Laajasalon Asukastalo	• Asukaskahvila Vuoksi, Kallahti • Asukastalo Kulkuri, Rastilankallio	• Betania-talo, Punavuori
2000		• Viikin Asukastalo Kaari	• Asukastila Myötämäki, Kallio • Malmin Toimintakeskus • Tapulin Tupa, Puistola
1999	• Maunulan Mediapaja	• Kyläpaja, Pikku Huopalahti	
1998	• Asukastalo Ankkuri, Herttoniemenranta	• Kivikon Kivenkolo	
1997	• Vesalan Asukastalo	• Tapanilan Asema, Pikku Huopalahti	
1996	• Kumpulan-Toukolan Kylätila • Myllypuron Ala-Sampola	• Ruoholahden Kanavakeskus	• Punavuoren Klubi
1995	• Käpylän Klubi • Tuulen Tupa, Puistola • Mäntymäen Mökki, Etu-Töölö	• Parkki-talo, Kallahti • Saseka-talo, Kallahti	• Pihlajiston Mesta
1994	• Myllypuron Ylä-Sampola	• Gabro-talo, Kallahti • Vietto-talo, Kallahti	• Vallilan Asukastalo
1993	• Kumppanuustalo Horisontti, Malminkartano • Asukaskahvila Fokka, Meri-Rastila		
1989	• Asukastalo Renki, Malminkartano		

Kuva 5. Asukkaiden perustamien asukastalojen määrän kasvu on hidastunut vuoden 1999 jälkeen. Samaan aikaan ovat alkaneet yleistyä sellaiset tilat, joiden toteutuksessa kaupunki on mukana.

Asukkaiden ylläpitämät asukastalot

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty kuudesta asukastalosta, joiden toiminnasta vastaavat asukkaat (kuva 6). Talot ovat ikäjärjestyksessä: Länsi-Helsingin Kumppanuustalo Horisontti (Malminkartano), Käpylän Klubi, Tuulen Tupa (Puistola), Ruoholahden Kanavakeskus, Asukastalo Ankkuri (Herttoniemenranta) ja Maunulan Mediapaja. Ruoholahden Kanavakeskus on ainoa yhteiskerhotilamallinen asukastalo. Virastojen ylläpitämät tilat eivät ole mukana aineistossa.

Tilat sijaitsevat eri puolilla Helsinkiä, eri hallinnollisten yksiköiden, suurpiirien alueilla. Kaksi tilaa sijaitsee uudessa kaupunginosassa, neljä vanhoissa. Asukastalojen tilat ovat erikokoisia ja kustannuksiltaan erilaisia.

Asukkaat ovat eri alueilla pyrkineet oman toimintatilan avulla lähtökohtaisesti eri tavoitteisiin. Käpylässä, Puistolassa ja Herttoniemenrannassa, asukkaat ovat tilan avulla halunneet tukea lasten ja nuorten mahdollisuuksia, Länsi-Helsingissä työttömien toimintaa, Ruoholahdessa uuden alueen asukkaiden tutustumista ja Maunulassa alueen kehityssuunnan kääntämistä positiiviseen suuntaan.

Asukastalo syntyvuosi	Toiminnan pääteema	Tilakoko tilan omistaja	Tilavuokra	Asuinalue suunnitteluajankohta
Kumppanuustalo Horisontti, 1994	Työttömät	2700 m2 pankki	63.333 mk/kk 23,46 mk/m2/kk	Malminkartano 1980-luku
Käpylän Klubi, 1995	Lapset, nuoriso	100 m2 asunto-osakeyhtiö	4.390 mk/kk 43,90 mk/m2/kk	Käpylä 1920-luku
Ruoholahden Kanavakeskus, 1996	Uuden alueen kontaktit	405 m2 pysäköintiyhtiö	?	Ruoholahti 1990-luku
Tuulen Tupa, 1996	Lapset, nuoriso	300 m2 säätio	Ei vuokraa, kunnostusvastuu	Puistola 1900-luku
Asukastalo Ankkuri, 1998	Lapset, nuoriso	850 m2 kaupunki vuokrann.	40.000 mk/kk? 47 mk/m2/kk	Herttoniemenranta 1990-luku
Maunulan Mediapaja, 1999	Katoavat aluepalvelut	60 m2 asunto-osakeyhtiö	3.346 mk/kk 55,80 mk/m2/kk	Maunula 1950-luku

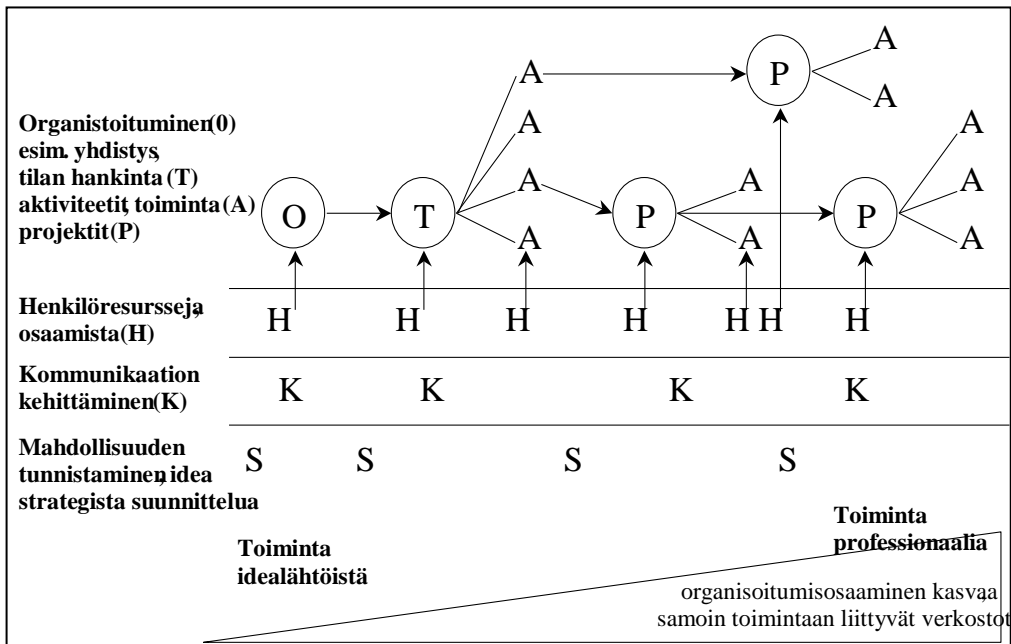
Kuva 6. Tutkitut asukastalot perustamisvuoden mukaan, pääteemat, tilan koko ja tilakustannukset sekä asuinalueen suunnitteluajankohta, joka määrittää alueen tilarakenteiden saamia ratkaisuja.

Asukastalojen prosessimainen kehitys

Jo Tietokeskuksen 1998 tekemä tutkimus toi esiin sen, että asukastalot eivät helposti antaudu yhteismitallisiksi, hajonta on suuri sekä fyysisten tilojen, toiminnan laajuuden, että tavoitteiden osalta.

Tämänkertaisen tutkimuksen näkökulmaksi on valittu asukastalotoiminnan prosessimaisuus. Se avulla on pyritty ylittämään eroavuudet ja löytämään selitystä sille, miksi asukkaat ovat jo kymmenen vuoden jänteellä olleet valmiita sitoutumaan oman asuinalueensa asukastalon ylläpitämiseen. Mikä on ”oman” tilan merkitys asukkaille, tai asuinalueelle, mikä on asukastalon anti? Miksi niitä halutaan edelleen perustaa?

Prosessien esiin saamiseksi on asukastalossa toimivien asukkaiden tärkeimpinä pitämät asukastaloihin liittyvät tapahtumat merkitty aikajanalle ja etsitty niiden välillä vallitsevia yhteyksiä. Tulokseksi on syntynyt sekavalta näyttäviä vyyhtejä (Liitteet 1-6), joista eri tyyppiset toiminnot on luokiteltu ja koodattu kirjaintunnuksilla. Lopputulokseksi on saatu pelkistetty kaavio asukastaloprosessin osatekijöistä ja etenemisjärjestyksestä (kuva 7).

Kuva 7. Kaavio asukastaloprosessista, jossa asukkaiden organisoitumisen (O) tavoitteena on hankkia tila (T). Tilan tavoitteena on mahdollistaa asukkaiden omaehtoinen toiminta (A) omalle asuinalueellaan. Prosessi sitoo asukkaita usealla tavalla mukaan (H), edellyttää kommunikaatiota (K) ja etenee mahdollisuuksien tunnistamisen kautta (S). Kaavion lähdeaineisto, alueelliset prosessit, on esitetty liitteissä 1-6.

Lyhimmillään asukastalon aikaansaaminen koostuu neljästä toimintavaiheesta, jotka etenemisjärjestyksessä ovat: käynnistymisvaihe (edeltää organisoitumista, ei näy kaaviossa), organisoituminen (O), tilan hankkiminen (T), aktiviteettien käynnistäminen tilassa (A). Viides vaihe muodostuu projektien saamisesta alueelle (P), kuudes projekteissa kehittyvistä uusista aktiviteeteista (A) jne.

Prosessi etenee yhtäaikaaisesti neljällä eri tasolla, jotka ovat samalla erityisosaamisalueita: toiminnan organisoimisen taso (ylinnä), henkilöresurssien taso (H), joka muodostuu tilaan ja toimintaan sitoutuneista henkilöistä, tiedotus- ja kommunikaatio-osaamisen taso (K), ja strategisen ajattelun taso (S), johon liittyvät sattumien, ulkopuolisten resurssien ja muiden mahdollisuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen.

Voidessaan kehittyä pitkäjänteisesti tilan hankkimisideasta alkuun lähtenyt asukasaktiivisuus muuntuu oppimisen kautta professionaaliksi erityisosaamiseksi, joka kasvattaa alueen aktiivisuutta ja hyvinvointia. Toimintaan voidaan kytkeä mukaan aina uusia osatoimintoja ja uusia asukastoimijoita.

Prosessin vaiheet

Seuraavassa on käyty läpi prosessin eri vaiheet lyhyesti ilman esimerkkiaineistoa.

Käynnistämisvaihe

Asukastalon hankkimiseen tähtäävän toiminnan käynnistämisvaihe on hajanainen ja hahmottuu vaikeasti. Vaihe päättyy usein tilan perustamiseen ja/tai asukkaiden organisoitumiseen tilan hankkimiseksi. Käynnistymisvaihe on erityisen hidas, se vie yleensä 3-4 vuotta. Hitaus on tarpeen uusien ideoiden kannatuksen testaamiseksi. Vaihetta ei voi ohittaa tai nopeuttaa, sen aikana syntyy alueellisen yhteistyön perusta, sitoutuminen, yhteistyöverkostot ja luottamus. (Liitteissä 1-6 on käynnistymisvaiheen päättymistä merkitty ensimmäisellä lihavoidulla pystyviivalla.).

Mitä vähemmän toimijoita, sitä lyhyempi päätöksentekoprosessi, ja sitä nopeammin toiminta käynnistyy. Ja kääntäen, mitä useampia eri toimijoita, tai mitä enemmän on tarvittu virallisen tahon mukaantuloa, sen hitaampi vaihe on. Toisaalta merkitsee usean toimijan mukaan saaminen pienempää toimijakohtaista vastuuta ja riskiä.

Uusilla alueilla käynnistymisvaihe on hitaampaa kuin alueilla, joissa on jo olemassa asukkaiden organisaatioita ja verkostoja, eli tiedonkulku- ja yhteyskanavia. Uusilla alueilla ovat ensimmäiset asukastapaamiset olleet pääsääntöisesti kaupungin työntekijöiden koolle kutsumia ja järjestämiä tilaisuuksia, kuten on tapahtunut Ruoholahdessa ja Herttoniemenrannassa.

Organisoituminen

Organisoitumiseen liittyy sitoutuminen vastuuseen. Organisaatio on usein perustettu vasta, kun on sopimusten allekirjoittaminen tai avustusten vastaanottaminen on edellyttänyt juridista toimijaa. Yleisin organisaatiomuoto on yhdistys, mutta se voi olla myös toiminimi.

Asukastaloyhdistys on usein alueen eri yhdistyksistä koostuva yhteistyöyhdistys, mutta on alueita, joissa erillistä yhdistystä ei ole perustettu, vaan vastuu on jaettu olemassa olevien yhdistysten kesken.

Asukastaloyhdistys on ennen muuta juridinen työväline, ei niinkään perinteinen jäsenistön etujärjestö. Jäseniksi liittyvät ne, jotka haluavat, antamalla osaamisensa ja työpanoksensa, tukea alueen muillekin asukkaille, myös ei-jäsenille, tarkoitettun yhteisen tilan ylläpitämistä.

Tilan hankkiminen

Tilan hankkimista vastaa uusilla yhteiskerhotila-alueilla tilan saamista asukkaiden haltuun. Vanhoilla alueilla tilat on vuokrattu yksityisiltä asunto-osakeyhtiöiltä, säätiöiltä tai kaupungin Kiinteistövirastolta.

Tilasopimuksen allekirjoittaminen merkitsee asukkaille rahoituksellista riskiä, he sitoutuvat taloudelliseen ja juridiseen vastuuseen tilasta. Riskiä pienentääkseen asukkaiden vastuulla olevat tilat ovat pienikokoisempia kuin yhteiskerhotilat ja virastojen ylläpitämät tilat (liite 7).

Aktiviteettien käynnistäminen

Tilan aikaansaaminen ja/tai organisoituminen ovat katalyyttejä aktiviteettien syntymiselle. Tila kokoaa toimintoja yhteen, tekee ne helpommin löydettäviksi, nostaa niiden näkyvyyttä ja synnyttää uusia toimintoja. Tilan olemassa olo parantaa ja lisää tiedotusta ja tiedon kulkua. Vuorovaikutuksen ja tiedotuksen vilkastuminen generoi uusia toimintaideoita.

Aktiviteetteja ovat ne tuotokset, joita asukkaat asukastalojen kautta ja avulla tuottavat asuinalueilla. Aktiviteettien sisältöön vaikuttavat keskeisesti alkuperäinen idea siitä, mihin tilaa tarvittiin, vetäjän henkilökohtainen suuntautuneisuus tai osaamisalue ja joissakin tapauksissa myös rahoituksen järjestäminen. Kaikki aktiviteetit eivät tarvitse erityisrahoitusta.

Aktiviteetteja käynnistyy sitä mukaa, kun löytyy erityisosaamista ja vastuuhenkilöitä. Mitä vähemmän vastuunottajia, sen vähemmän aktiviteetteja on tarjolla.

Aktiviteetit pääluokittain

1. aluepalvelut
 - tilojen ylläpitäminen, rahoituksen hankkiminen (tila, toiminta), yhteiskäyttölaitteiden hankinta, ylläpito, käytönopastus (tietoliikenne, kopiokone, puhelin), soppakuppila / kahvila / ruokala, korjauspajat, kirpputorit
2. aluetiedotus ja tiedon tuottaminen alueesta
 - kotisivujen ylläpito, lehtien ja tiedotteiden julkaisu ja jakelu, tiedotustilaisuuksien järjestäminen, yhteistyöverkostojen luominen, alueen arkitiedon tuottaminen, kokoaminen ja välitys
3. asuinalueen aktivointi
 - koulutus (tietoyhteiskuntavalmiudet, kielet), neuvonta, tiedonhaku, ohjaus, vapaa-ajanviettomahdollisuudet, kerho- ja harrastustoiminta, virkistystilaisuudet, aluejuhlat
4. työ- ja harjoittelupaikat

Projektit

Osaa asukastalon aktiviteeteista on mahdollista kehittää projekteina, joka tarkoittaa määräaikaisten lisä- ja erillisrahoituksen saamista alueelle. Kehittämiskelpoinen osa projektin tuottamista aktiviteeteista on mahdollista projektoida edelleen. Ulkopuolisten projektien saaminen alueelle edellyttää, että alueelta löytyy organisaatioita, joihin projektit voivat ”kiinnittyä”.

Projekti on erityistyömenetelmä, joka edellyttää erityisosaamista. Se on intensiivinen ja vaativa toiminnan kehittämisen väline. Projektit ovat myös se

väline, joka tuo asuinalueelle lisärahoitusta. Projekti merkitsee siis lisärahaa, mutta sisältää samalla riskejä. Projekti tuottaa kehityshyppyä aktiivisuuteen ja osaamiseen, ja kasvattaa asukkaiden ammattitaitoa.

Prosessin tasot

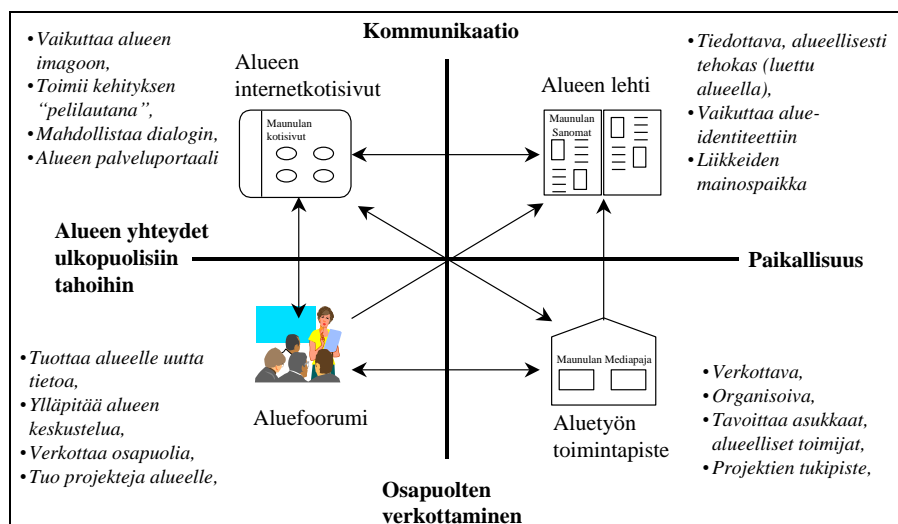
Prosessin eteneminen vaiheesta toiseen edellyttää, että prosessin eri tasoilla tapahtuu edistymistä ja oppimista. Tasoja ovat: organisoituminen, henkilöresurssien kehittyminen, kommunikaatio ja strateginen ajattelu. Tasot ovat samalla itsenäisiä osaamisalueita. Organisoitumistasoa on käsitelty edellisessä kappaleessa prosessin vaiheet –otsikon alla.

Henkilöresurssit

Asukastaloprosessi etenee mukaan kytkeytyvien asukkaiden osaamisen varassa. Keskeisin henkilöresurssi on toiminnan vetäjäksi ryhtyvä henkilö. Kutakin palkattua henkilöä kohden eri asukastaloissa toimii useita muita ihmisiä, jotka antavat panoksensa työhön ilman korvausta. Suurin osa asukastalojen toiminnasta tuotetaan ilman rahallista korvausta.

Kommunikaatio

Havaintojen, tietojen ja ideoiden leviäminen edellyttää ihmisten kohtaamista ja kommunikaatiota. Luontaisin kommunikaatiotapa ovat asukkaiden keskinäiset kohtaamiset, joissa henkilökohtaisia tietoja ja kokemuksia vaihdetaan ja verrataan muiden kokemuksiin, kokemusten yleisyyteen.

Kuva 8. Alueen kehittyminen edellyttää kommunikaatiota ja verkottumista. Asukastaloilla, alueen lehdillä, kotisivuilla ja aluefoorumeilla on kullakin oma roolinsa. Kommunikaatiota tarvitaan sekä alueen sisällä että alueelta ulospäin. (Lähde: Kurki, 2000)

Toimivat verkostot tehostavat kommunikaatiota. Huhumylyt, organisaatioiden verkostot ja alueen omat tiedotusvälineet tekevät tiedosta kollektiivista. Lehden julkaisu, kotisivujen toimittaminen, aluefoorumeiden ja muiden yleisötilaisuuksien järjestäminen tuottavat alueelle tiedotusosaamista ja ovat välineitä, joiden avulla testataan asioiden kollektiivista merkitystä.

Asukkaiden tuottama käyttäjäkokemus asuinalueesta, sen arjen ilmiöistä ja alueen toimivuudesta on tietoa, jota muut alueeseen vaikuttavat tahot, hallinto, talous tai media, eivät tuota. Tälle tiedolle on toistaiseksi ollut vain vähän käyttöä, parhaimmillaan siitä on ollut hyötyä syrjäytymistä ehkäiseville asukkaiden ja virkamiesten kumppanuusprojekteille.

Strateginen ajattelu

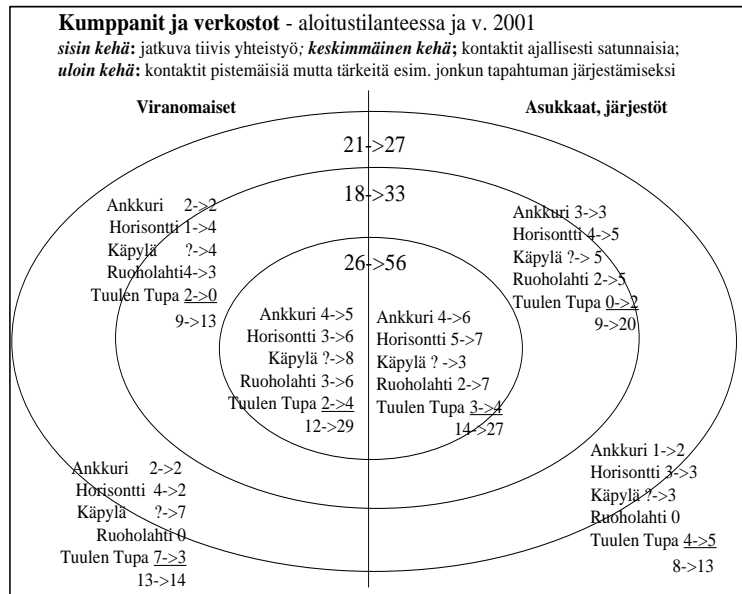
Mahdollisuuksien tunnistaminen ja uusien ideoiden havaitseminen on asukastalotoiminnassa kehittynyt toiminnan vetäjien henkilökohtaisen aktiivisuuden ja osaamisen varassa. Systemaattisia suunnitteluvälineitä asuinalueilla on käytetty vähän. Kahdesta menetelmästä on kokemusta, ne ovat Tulevaisuuden verstaas ja SWOT-analyysi. Edellinen on tullut tutuksi yhteistyöstä nuorisosiainkeskuksen kanssa. Jälkimmäisen on tuonut mukaan Maunulan aluefoorumi, jossa menetelmää on käytetty tuomaan esiin kokemukseräistä tietoa koko asuinalueesta, ei pelkästään asukastalosta.

Onnistuneet kumppanuudet tuottavat asukastalotoimintaan lisäresursseja joko erityisosaamisena tai taloudellisena tukena. Yhteistyön ja kumppanuuksien kehittyminen kertovat kommunikaatio-osaamisen lisäksi myös strategisesta osaamisesta ja mahdollisuuksien tunnistamisesta.

Kumppanuudet, osa strategista kyvykkyyttä

Tutkimuksessa kerättiin tietoa eri asukastalojen yhteistyöverkostoista aloitus-tilanteessa ja tutkimushetkellä. Tulokset (kuva 9) kertovat, että yhteistyö erilaisten osapuolten välillä on oleellinen osa asukastalotoimintaa. Sekä viranomaiskumppanuudet että yhteistyö asukkaiden ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa ovat toiminnan aikana liki kaksinkertaistuneet.

Kuuden asukastalon yhteenlaskettujen viranomaiskumppanien määrä (pystyviivan vasemmalla puolella) on noussut 34:stä 56:een, ja kansalaistoimijoiden (oikealla) 31:stä 60:een. Erityisen voimakkaasti on kasvanut ”sisäpiirin”, eli niiden osuus, joiden kanssa on jatkuvaa tiivistä yhteistyötä (26->56). Myös niiden osuus on kasvanut, joiden kanssa kontaktit ovat satunnaisempia (18->33). Uloin kehä, pistemäiset, mutta tärkeänä pidetyt kontaktit ovat lukumääräisesti kasvaneet vähiten (21->27).

Kuva 9. Eritasoisten yhteistyökumppaneiden lukumäärien muutokset asukastaloissa aloitusvuonna ja vuonna 2001. Kumppanuuksien kehittämisessä on kyse sekä kommunikaatio-osaamisesta että strategisesta mahdollisuuksien tunnistamisesta. Kumppanuudet tuovat asukastalotoimintaan lisäresursseja joko erityisosaamisena tai taloudellisena tukena.

Kehittämisen pullonkauloja

Tila-, laite- ja työsopimukset sitovat, rahoitus poukkoilee

Tilaan liittyviä riskejä lisäävät asukastalojen rahoituksen ennakoimattomuus, rahoituksen loppuminen, vuokrankorotukset, yhteiskerhotilojen käyttökorvausten korotukset tai yhteiskerhotilojen ulosvuokraus.

Osa asukastalojen perustoiminnoista, kuten tilarahoitus ja palkkaus, on rahoituksellisista syistä usein rakennettu määräaikaisiin projekteihin, josta seuraa riski sekä asukastalojen olemassa ololle ja perustoiminnoille, että projektin tulosten pysyvyydelle.

Ehdotus: Aukkaiden ottamaa riskiä pienentäisi se että tilavuokriin olisi saatavilla muuta tukea silloin, kun toimintaan ei ole saatu projektirahoitusta.

Yhteiskerhotilojen hallinnoinnin kehittäminen

Pysäköintiyhtiöllä on tilojen hallinnoijana merkittävä rooli yhteiskerhotiloissa tapahtuvaan asukastoimintaan. Liitteessä 8 on Ruoholahden Kanavakeskukseen liittyvästä prosessista seulottu pois muu toiminta ja jätetty jäljelle tilojen olemassaoloon liittyneen syntyprosessin lisäksi vain ne yhtymäkohdat, joita pysäköintiyhtiöllä on ollut yhteiskerhotilan asukastoiminnan kanssa.

Faktisia toimenpiteitä ovat olleet tilan käyttökorvauksista päättäminen, matkapuhelimen ja tietokoneen hankkiminen asukaskäyttöön. Myös Kanavakeskuksen olemassa oloon on liittynyt yhteiskerhotiloja yleisemminkin uhkaava tekijä, pysäköintiyhtiön paineet vuokrata tilat asukastoimintaa tuottavampaan käyttöön.

Asukkaat maksavat eri alueiden yhteiskerhotilojen käytöstä huomattavan erisuuruisia korvauksia johtuen pysäköintiyhtiöiden liiketoiminnallisista periaatteista ja tavasta mieltää yhteiskerhotilojen käyttötarkoitus.

Ehdotus: Kaupunki selkiyttää tilojen suunnittelijana tilojen käyttötarkoitusta pysäköintiyhtiöille ja esittää käyttökorvauksien suuruudelle puitteet. Kaupunki velvoittaa rakennuttajat tiedottamaan asunnonhankkijoille yhteiskerhotilojen olemassa olosta ja niiden osuudesta asumiskustannuksiin siinä vaiheessa, kun asukkaat harkitsevat asunnon hankkimista yhteiskerhotila-alueelta. Tällä vähennettäisiin ongelmien siirtymistä asukkaiden välisiksi ristiriidoiksi.

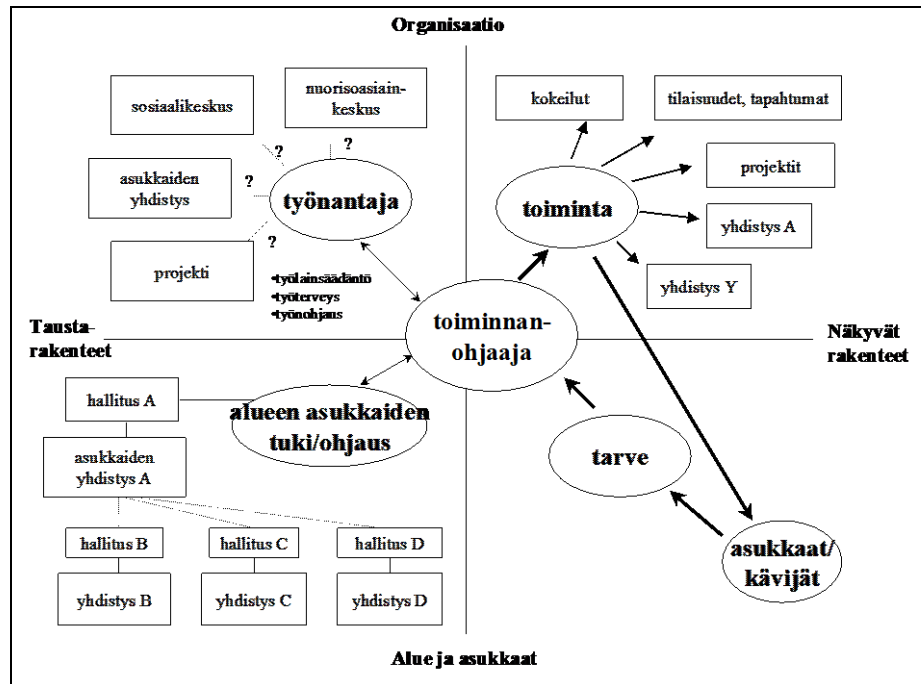
Asukastalon vetäjä, toiminnan kriittinen resurssi

Asukastalon vetäjä on tilan ohella keskeinen toiminnan kehittymiseen vaikuttava tekijä. Vetäjän pysyvyys on toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen ehto.

- asukastalotoiminnan vetäjät ovat henkilöresursseista keskeisimpiä
- toiminnan vetäjäksi ryhtyvä sitoutuu muita enemmän idean toteutukseen ja kehittämiseen
- toiminnan vetäjän suuntautuneisuus ja erikoisosaaminen näkyvät asukastalotoiminnan sisältövalinnoissa
- toiminnan monipuolistumista nopeuttaa vetäjän kyky kannustaa ihmisiä ja kytkeä heitä mukaan
- vetäjä verkottaa, etsii ja muodostaa yhteistyösuhteita
- vetäjä on strateginen kehittäjä, hän luo uusia ideoita ja merkityksiä
- vetäjä on riskinottaja, hän sietää epävarmuutta ja kaaosta
- vetäjän irtisanoutuminen kriisiyttää toiminnan
- loppuunpalaminen, jos vetäjä jää ilman tukea
- vetäjän vaihtuminen aiheuttaa toiminnan hiipumista; uusi tai ulkopuolelta tullut vetäjä ei heti pysty kantamaan koko vastuuta, ymmärrä toiminnan ideaa, tunne aluetta tai omaa vaadittavia kykyjä

Asukastalo, monimutkainen työympäristö

Asukastalon vetäjän työsuhde, työnohjaus ja vastuunjako ovat usein monien toimijoiden yhteistyön tulosta. Toimintakenttä on uusi ja uusia rooleja kokeileva. Vetäjän keskeisimmät tehtävät muodostuvat asukkaiden kohtaamisesta ja tiedon välittämisestä. Kommunikaatiota edellytetään moneen suuntaan, rahoittajalle, työnantajalle, juridista vastuuta kantavalle yhdistykselle, yhteistyökumppaneille ja takaisin asukastalon käyttäjille. Asukkaiden mukaan kytkeminen edellyttää kykyä kuunnella käyttäjiä ja auttaa toimintaideoita ja –tarpeita muuttumaan toteutettaviksi käytännöiksi.

Kuva 10. Asukastalon vetäjä on keskeisin henkilö. Työsuhde, työnohjaus ja vastuunjako on usein monen toimijan yhteistyön summa ja siksi usein epäselvä.

Ehdotukset:

- yhdistelmätuella palkkaamista helpottavan lainoituksen järjestäminen niille yhdistyksille, joilta puuttuu likviditeettiä ja jotka eivät tuen jälkikäteismaksatuksen takia voi käynnistää (lisä)työntekijöiden palkkaamista
- koulutusta monitoimijaisesta työympäristöstä ja alueellisista prosesseista asukastalon vetäjille, asukas yhteistyökumppaneille, hallintokuntien aluetyöntekijöille ja muille osapuolille
- koulutusta riskien hallintaan

Kommunikaation pullonkaulat

Kommunikaation toimivuus on asuinaluetoiminnan kehittämisen ehto. Sen merkitys korostuu, kun kyseessä on monen tasavertaisen toimijan yhteisen tavoitteen toteuttaminen. Keskeinen kysymys on luottamuksen säilymisestä. Yleisimpiä asukastalotoiminnassa esiin nousseita kommunikaatiota haittaavia tekijöitä ovat olleet

- toiminnan vastuusuhteet ja pelisäännöt ovat epäselviä
- tieto ei kulje riittävän hyvin keskeisten osapuolten välillä
- tavoitteesta ei ole muodostettu yhteistä näkemystä
- epäluottamus ja riidat yhdistyksen ja vetäjien välillä
- rahoitus kulkee yhdistyksen tai muun yhden tahon kautta, jolla on päätösvalta, mutta ei välttämättä toimintaan liittyvää osaamista
- kumppanuuksien kehittäminen laiminlyödään

Minne kerätä innovaatioiden ja kokeilujen tuottama tieto

Erilaiset kokeilut ja innovaatioprojektit ovat luonteeltaan lyhytaikaisia. Niiden suurin yleinen merkitys on uudenlaisen tiedon tuottamisessa. Tieto kertyy kulloisenkin kehittämisteeman käynnistäjälle, joka voi olla asuinalue toiminnan kannalta etäällä, tieto kertyy aluevirastoille, kaupunginhallinnolle, valtiolle tai EU:lle.

Ehdotus: Aktiivinen kokeiluissa tuotetun tiedon tarjoaminen, ja tiedon löytymistä helpottavien väliportaiden luominen, esimerkkinä Oppimisesta elinvoimaa – projekti (uudessa) kaupunkiohjelmassa.

Asukastalon asuinalueelle tuottama hyöty

Tämä tutkimus näkee asukkaiden osallistumisen asuinalueensa kehittämiseen asukastalojen kautta lisämahdollisuutena seuraavista syistä

alueen aktiivisuuden ja elinvoimaisuuden kasvu

- aktiviteetit ovat lisänneet alueen hyvinvointia ja mahdollistavat uusien ihmisten kytkeytymisen mukaan, syntyneet aluepalvelut, korjauspajat, kahvilat jne

kaupungin budjetin ulkopuolisen rahan hankkiminen alueelle

- valtion, RAY:n, TE-keskus, SITRA:n, EU:n avustukset

työ- ja harjoittelupaikat

- asukastalot tarjoavat työllistämisen-, työharjoittelu- ja yhdyskuntapalvelupaikkoja

tehostunut aluetiedotus

- tiedotustilaisuuksien järjestäminen, internet-kotisivujen ylläpitäminen, tiedon tuottaminen aluelehtiin

tietoyhteiskuntakehityksen edistäminen asuinalueilla

- yhteislaitteet, tietoliikenneyhteydet, koulutus

innovatiivisten käytäntöjen kokeilut

- uusien aktiviteettien ja menetelmien tuominen, kokeileminen ja kehittäminen alueella

tiedon tuottaminen alueen toimivuudesta ja arjesta, heikkojen signaalien vahvistaminen

- asukkaiden kohtaamisten, kommunikaation ja tiedon keruupisteiden kautta

Yhteenveto ja avoimeksi jäävät kysymykset

Laman aikana ja sen jälkeen ovat asuinalueiden perinteiset tilarakenteet tulleet uudelleenarvioinnin kohteeksi. Korjaavat toimenpiteet ovat synnyttäneet Helsingin eri kaupunginosiin 36 asuinaluekohtaista asukkaiden toimintaa tukevaa tilaa. Tiloja on kolmenlaisia, ne edustavat kolmea erialista synty- ja toimintamallia, ja niiden keskeinen erottava tekijä on vastuunkantajataho, kuka on ottanut vastuun, asukkaat vai kaupunki.

Vanhoissa kaupunginosissa tiloja on yhteensä 23. Niistä 12 on toteutunut alueen aktiivisten käyttäjien eli asukkaiden aloitteesta, asukkaat vastaavat myös jatkuvuudesta. Lisäksi toimii 11 alueellista toimintakeskusta tai lähiö-asemaa, joista vastaa kaupunki. Uusissa kaupunginsoissa toimivien 11 yhteiskerhotilan olemassaolo on tulosta kaupungin, rakennuttajien, asunto-osakeyhtiöiden ja pysäköintiyhtiön yhteistyöstä, mutta toiminnasta ja toiminnan rahoituksesta vastaavat asukkaat. Asukkaat ovat perustaneet uusiin kaupunginosiin kaksi asukastaloa.

Tämän tutkimus kohdennettiin tiloihin, jotka ovat oleellisesti asukkaiden aktiivisuudesta riippuvaisia (asukastalot ja yhteiskerhotilat). Pyrkimyksenä on ollut tuoda lisävalaistusta asukkaiden kykyyn ja mahdollisuuteen toimia pitkäjänteisesti oman asuinalueensa hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden lisäämiseksi. Tutkimuksen näkökulmaksi valittiin alueelliset kehitysprosessit, joihin asukastalojen pisimmillään kymmenen vuoden yhtäjaksoinen toiminta antoi tarvittavan aikaperspektiivin.

Alueelliset prosessit ovat ennen muuta oppimisprosesseja. Ne ovat luonnostaan hitaita, johtuen osapuolten monilukuisuudesta ja ”systeemin” monimutkaisuudesta. Erityisen hidas ja huonosti hahmottuva on asuinalueprosessin käynnistymisvaihe, jolloin puuttuvat vielä sekä alueelliset verkostot että kommunikaatiojärjestelmä. Vaihe kestää yleensä 3-4 vuotta ja päättyy asukkaiden organisoitumisen kautta tilan hankkimiseen. Tilan aikaansaaminen generoi aktiviteettien syntymistä, ja aktiviteettien kehittyminen lisärahoituksen saamista alueelle projektirahoituksen muodossa.

Prosessi etenee yhtäaikaaisesti neljällä eri tasolla, jotka ovat samalla erityisosaamisalueita: organisoitumisaikansaaminen, henkilöresurssien kehittyminen, kommunikaation kehittyminen ja strateginen kyvykkyys.

Prosesseista on havaittavissa, että

- asukasorganisaatioiden olemassaolo nopeuttaa prosessia
- yhteistyöverkostojen rakentaminen vaatii aikaa
- uusien toimintatapojen käyttöönotto/oppiminen vaatii aikaa
- on erittäin vaativaa opetella samanaikaisesti eri tasoja, esim. ohjata asukkaiden organisoitumista ja perustaa tila
- strateginen kyvykkyys, kyky tunnistaa ja liittää yhteen kulloinkin tarjolla olevia mahdollisuuksia vie prosessia eteenpäin
- kutakin palkattua henkilöä kohden voi eri asukastaloissa toimia kymmeniä ihmisiä, jotka antavat panoksensa työhön ilman korvausta
- suurin osa asukastalojen toiminnasta tuotetaan ilman rahallista korvausta

Esiin nousi myös ongelmia, joista osaan voidaan vaikuttaa esimerkiksi koulutuksen avulla, mutta ainakin kaksi kysymystä kaipaisivat laajempaa keskustelua. Toinen liittyy toiminnan pitkäjänteisyyden ja lyhytkestoisten avustusten väliseen ristiriitaan, toinen yhteiskerhotilojen hallinnon kehittämiseen.

Olisiko esimerkiksi rahoitusongelmaan löydettävissä ratkaisu eräänlaisen puskurirahaston perustamisesta julkisin varoin, joka rahasto voisi lisäksi lainoittaa työntekijöiden yhdistelmätukipalkkausta tai toimia likviditeettirahastona EU- ja muiden jälkikäteismaksatuksella toimivien hankkeiden yhteydessä.

Tämä tutkimus ei sisällynyt tietoa asukastalojen taloudesta, mutta muissa yhteyksissä on tilavuokrasta ja yhden henkilön palkkauksesta per asukastalo esitetty lukuja jotka liikkuvat miljoonan euron molemmin puolin riippuen siitä, mitä muita avustuksia kunakin vuonna alueelliseen asukastoimintaan on saatavilla.

Peruskysymys tietenkin on, katsotaanko asukkaiden toiminta ja toiminnan kehittäminen omilla asuinalueillaan tukemisen arvoiseksi, onko se lisäkulu vai lisämahdollisuus?

Tämänhetkinen alueellisten asukastilojen kehityssuunta näyttää siltä, että yhteiskerhotiloista on tullut pysyvä rakenne uudenaikaiseen kaupunkirakentamiseen, ja niiden määrä kasvaa. Vanhojen kaupunginosien tilojen osalta painopiste näyttää kääntyneen hallinnon perustamien tilojen kasvamisen suuntaan, asukkaiden perustamien tilojen määrä näyttää pysähtyneen sitten Kumppanuusvuoden 1999.

Jatkotutkimuksen aiheita

- Alueella käynnistyvien projektien tarkempi selvittäminen: mitä, miten, ketkä jne
- Vetäjän mukanaan tuoman toimintakulttuurin (aikaisemman toiminnan ja työhistorian) vaikutus asukastaloideaan
- Asukastalossa syntyneet toimintatavat (kulttuuriset käytännöt) ja käytäntöjen vakiintuminen
- Hallintokuntien roolin muutokset suhteessa asuinalueiden sosiaaliseen kehittämiseen

Luettelo liitteistä

1. Prosessikaavio Länsi-Helsingin Kumppanuustalo Horisontti
2. Prosessikaavio Käpylän Klubi
3. Prosessikaavio Tuulen Tupa Puistola
4. Prosessikaavio yhteiskerhotila Ruoholahden Kanavakeskus
5. Prosessikaavio Asukastalo Ankkurista Herttoniemenranta
6. Prosessikaavio Maunulan Mediapaja
7. Osa prosessikaaviosta: Ruoholahden Kanavakeskus – tilan syntyprosessi ja pysäköintiyhtiön rooli
8. Taulukko Alueellisten asukastoimintatilojen tilakokovertailu

Lähdeluettelo

Halme, Timo & Koski, Kimmo & Niskanen, Saija & Kurki, Hannu (2001) *Lähiöiden palvelut - kysyntä, tarjonta ja kehittämiskeinot*, Ympäristöministeriö, Suomen ympäristö 475, Helsinki

Kauste, Julia (2002) *Kaupunkitila monikulttuurisen yhteiskunnan strategiana: identiteetti, etnisyys ja kansalaisuus Pariisissa ja New Yorkissa*, s. 277-306. *Teoksessa*: Janne Syrjämaa, Taina & Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*, SKS, Helsinki

Korhonen, Erkki & Malin, Liisa & Saavola, Kaarina (1998) *Helsingin asukastalot ja yhteiskerhotilat*, Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 1998:1

Kurki, Hannu (2001) *Luova ja elinvoimainen kaupunginosa*, [Kvartti 2/2001](#), Helsingin kaupungin tietokeskus

Saavola, Kaarina (2002) *Asukastalotoiminta* s. 298-309. *Teoksessa*: Korhonen, Ella & Tikkanen, Sarianne (toim.) *Tanssiva katusulku*, Helsinki, Sarmala Oy

Asukastalojen haastattelumateriaali on kerätty vuoden 2001 syksyllä.